

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שני כ"ה כסלו תשע"ט | דף היומי בבלי: חולין ו.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן של"ח עד סעיף ב'.
מוסר: חובת השמירה מתחילת פרק ח' עד אות ד' "מרוב הרגלו".
קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות שער הבחינה פ"ד 'והשביעית' עד פ"ה 'ואחר כן ישיב אל ליבו'.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לדפוק על השולחן בשבת כדי להשקיט את הקהל?

הדבר אף שלא בדרך שיר; וכגון נקישה על הדלת כדי שישמעו ויפתחו, או דפיקה על השולחן כדי להשקיט את הקהל.
ורוב הראשונים פסקו שהשמעת קול אסורה רק בדרך שיר, וכן פסקו השולחן ערוך והרמ"א; ויש מהראשונים שפסקו שהשמעת קול אסורה אף שלא בדרך שיר, וכן פסק הגר"א.
[ב"י ושו"ע שלא, א, משנ"ב א-ב, שעה"צ ז, וביה"ל ד"ה אבל]

אסור לנגן בשבת בכלי נגינה. איסור זה הוא מדרבנן, מחשש שמא יתקן את כלי הנגינה, ויעבור על איסור מלאכת 'מכה בפטיש'. והוסיפו חכמינו ז"ל ואמרו, שאף השמעת קול באמצעות כלי שאינו כלי נגינה - אסורה. ונחלקו אמוראים: יש אומרים שאיסור זה הוא רק בהשמעת קול בדרך שיר, דהיינו בצורה של נעימה מסוימת, או בקצב מסוים; וכגון תיפוף באצבעות על גבי שולחן לפי קצב. ויש אומרים שכל שכוונתו להשמעת קול, אסור

הדף היומי בהלכה

האם מותר לפתוח בשבת דלת שמותקן מעליה עינבל?

והשמעת קול באמצעות כלי המיועד לכך, אך ללא כוונה להשמעת קול, וכגון פתיחת דלת שמותקן מעליה עינבל (מכני), שהדלת פוגעת בו בפתיחתה והוא מתנענע ומשמיע קול - יש אוסרים, ויש מתירים, ויש המתירים רק לצורך מצוה. ובשעת הדחק, ניתן להקל; ויש אומרים שאף בהשמעת קול מכוונת ניתן להקל בשעת הדחק.
[משנ"ב א, ג, ד, ה, ו, שעה"צ ז, וביה"ל ד"ה על, וד"ה הואיל; ביאורים ומוספים דרשו, 4]

בהמשך לאמור: השמעת קול באמצעות כלי שאינו כלי נגינה, בשינוי, וכגון נקישה על דלת באמצעות המרפק - מותרת לכל הדעות. וכן השמעת קול באמצעות הפה, כגון שריקה, מותרת לכל הדעות אף בדרך שיר. ולאידך גיסא, השמעת קול באמצעות כלי המיועד לכך - אסורה אף שלא בדרך שיר; אם מחשש שיטעה ויכוון לשיר, אם מחשש שיתקן את הכלי, ואם משום שהיא נראית כ'עובדין דחול'. ולכן, לדוגמה, אסור להשמיע קול בפעמון.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לשחק בשבת בצעצוע המשמיע קול?

עליו - יש אומרים שהוא מוקצה כדין 'כלי שמלאכתו לאיסור' (ראה שולחן ערוך שח, ג); ויש אומרים שאינו מוקצה.
ויש אומרים שמותר לילדים לשחק בצעצוע המשמיע קול - הנוצר באופן מכני - ואף אם הוא משמיע קול מיד כשנוגעים בו, ובלבד שניכר שמדובר בקול של צעצוע.
[שו"ע או"ח שלא, א, ומשנ"ב א וד; ביאורים ומוספים דרשו, 5]

על פי האמור לעיל, יש האוסרים לשחק בצעצועי ילדים המשמיעים קול בשעת המשחק, ואף אם אינו בדרך שיר או בקצב מסוים, משום שהם מיועדים להשמעת קול. וצעצוע שניתן לשחק בו גם ללא השמעת קול - מותר לשחק בו באופן שלא יגרום להשמעת קול.
וצעצוע המשמיע קול מיד כשנוגעים בו - אסור בטלטול הן משום עצם השמעת הקול, והן משום מוקצה; אולם צעצוע המשמיע קול רק כשלוחצים

אחד הנדיבים רצה לשמח את מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א, קנה לו מנורה יקרה מכסף טהור וביקש שידליק בה. מרן היה מסופק: מצד אחד רצה לכבדו שלא יפגע וגם יש בזה הידור מצוה, ומאיך יש לו מנורה שקיבל אחרי נישואיו מסב אשתו הגה"צ ר' אריה לוי זצ"ל...

מהנהגותיו של מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א בימי החנוכה

גובה המנורה מעל ז' טפחים ובתוך י' טפחים.
עי' ש"ת תרע"א סוס"ק ח'.

לומד עד זמן הדלקת הנרות, וממנה שומר שיזכיר לו להדליק כשיגיע
הזמן, או שלומד מהלכות חנוכה שאז א"צ שומר.
עי' מ"ב תרע"ב סק"י והוספת פרטים בשונה הלכות תרע"ב דין ג'.

קודם הברכות מדליק נר נוסף מלבד מה שמדליקים בו הנרות, כדי שאם
יכבה הנר שמדליקים בו יוכל מיד להדליק ולא יהי הפסק.
עי' לעיל כה"ג בבדיקת חמץ, סי' מ"ג אות א'.

מדליק נר חנוכה עשרים דקות אחר השקיעה וכמו שנהג מרן החזו"א.
ודלא כמשמעות הפשוטה של השו"ע תרע"ב ס"א עיי"ש באורך במ"ב וביה"ל,
אלא זה סוף השקיעה ואמר לו, כי שמע מהחזו"א טעמו דאת"ל שיש להדליק
בעוד יום א"כ שרגא בטיהרא מאי אהני, וגם מש"כ הגר"א להדליק בשקיעה
אינו בדווקא, והכוונה אחרי השקיעה (ועי' בהגר"א יו"ד סי' רס"ו סק"ז). אמנם
הוסיף לי ששמע אחרים מפרשים כוונת החזו"א כדי להרוויח ב' הדעות יחד.

נר השמש עומד במנורה גבוה יותר משאר הנרות.
עי' מ"ב תרע"ג ט"ז טעם שיש להניח השמש רחוק משאר הנרות.

במנורה שלו יש רווח בין קנה לקנה פחות מכדי אצבע.
וא"ל טעמו, משום שבמנורה שלו יש כסוי על כל נר ונר והווי ככפה עליה
כלי, שאין צריך להרחיק אצבע, עי' שו"ה תרע"א ח' בשם גיסו ר"ש ברזם ז"ל.

מדליק בפתח ביתו החיצון שמשם נראה לרשות הרבים.
(היינו, יש לו לבית ב' פתחים - פנימי ששם נכנסים לבית, וסמוך לו מבחוץ
חדר ששם רגילים להמתין לו וכדו', ולפני חדר זה יש פתח ופתח זה החיצון
מדליק), וסובר שאין להדליק בפתח החצר ולא בכניסה לבניין המשותף לכמה
דיירים, עי' שו"ה תרע"א י"א ובדרך אמונה פ"ד ממעשר הי"ד בבה"ל ד"ה חצר.
וע"ע לקמן אות כ"א.

בנוסח הברכות, אומר "להדליק נר של חנוכה".
כי כן נהג אביו זצ"ל, ועי' מ"ב תרע"ו סק"א בשם מהרש"ל ופמ"ג.

ואומר בזמן הזה (בחיריק תחת ב') ולזמן הזה (בחיריק תחת ל').
עי' מ"ב שם.

מניח הנרות בטפח הסמוך לפתח, כשקצה בית המנורה (שבה המנורה)
עומד בחלל הפתח ורובו חוץ לפתח.
עי' שו"ע תרע"א ס"ז ומשנ"ב.

מדליק תחילה בנר ימין מפני שהוא סמוך לפתח ועובר כסדר, והיינו
שלמחרת יוצא שמדליק מהנר הישן.
עי' שו"ה שם ז' ח' ססידר כל השיטות, ואמר לי שלולא הי' מדליק הנרות
סמוך לפתח הי' מדליק משמאל לימין.

לא מדליק בפתח עליית הגג שבביתו.
ואמר לי טעמו משום שגזירת חשד לא שייך (אצלו) בחלון, ואין החלון
שבעליית הגג אצלו פונה לרה"ר. ואמר ששנה אחת הדליק גם בפתח הדירה
השנייה. אמנם אח"כ חזר בו, וביאר, כי הרי אין הפתח שם לרחוב אלא לחדר
המדרגות, והרי מי עובר שם, שכנים שבבנין, והם יודעים שיש לו עוד דירה
בצד אחר, ולכן הפסיק להדליק שם.

בגמר ההדלקה קודם שמדליק השמש אומר "הנרות הללו" וכו'.
עי' תרע"א ס"ד אחר שהדליק אומר "הנרות הללו", וראינו שפעמים שלא
דקדק כ"כ, וכשהחזיק בנר האחרון החל לומר. ועי' מ"ב שם בשם רש"ל שבנוסח
"הנרות הללו" יש ל"ו תיבות וכו' וכן נהג.

אח"כ מזמר הפזמון "מעוז צור".
עי' לקט יושר חלק או"ח עמוד קנ"ב בסופו, ובע"ש לא אומר "מעוז צור" מיד
אחרי ההדלקה אלא אומר בסעודת ליל ש"ק.

כשבנותיו היו קטנות הדליקו עם ברכה עד גיל שמונה בערך.
כנראה משום חינוך ולהרגיל אותן למצוות.

כמה מנוסחאות של הפזמון, כפי שמזמר מרן שליט"א: אומר "כרות קומת
ברוש ביקש, אגגי בן" וכו'.
אומר "נקום נקמת דם' עבדיך".
"כי ארכה לנו' הישועה".
בסוף הפזמון מזמר שוב את הקטע הראשון "מעוז צור" וכו'.
ופעמים הרבה מזמר בביתו על שולחנו לא ליד הנרות.

כשילדיו הדליקו בביתו לא הדליקו כולם באותו מקום, אלא כל אחד
בחלון אחר הפונה לרה"ר.
עי' תרע"א ס"ז שאם יש כמה בני הבית שמדליקים נרות, יעשו היכר.

בשנים האחרונות הרבנית ע"ה הדליקה באחד החלונות מנורה נוספת,
בחלון הפונה לצד רה"ר ובלא ברכה, כדי שלא לפגוע באדם שרכש החנוכה
למרן שליט"א, ומרן המשיך להשתמש במנורה שהייתה לו. ועי' בהערה.
והיה לרווחא דמילתא אע"פ שאין לו חיוב להדליק בב' פתחים באותו רוח.
ועי' מ"ב תרע"ה סק"ט דאם רוצה האשה להדליק יכולה לברך, וחת"ס שבת
כ"א ב' הטעם שנשים לא מדליקות אם הבעל מדליק.

מדליק הנרות בשמן זית שראוי למאכל, ואמר לי שאין זה לעיכובא רק
להידור.
וכדעת חמיו מרן הגריש"א שמחמיר שיהי' השמן ראוי למאכל, ומ"מ א"צ
לטבול הכוסות כי די שהשמן יהיה ראוי בעצמותו למאכל.

וגופא דעובדא הכי הווי, אחד מהנדיבים של כולל חזו"א (בו למד מרן) רצה
לשמח אותו וקנה לו מנורה יקרה מכסף טהור, וביקש שידליק בו נ"ח, ומרן היה
מסופק, שמצד אחד רצה לכבדו, שלא יפגע וגם יש בזה הידור מצוה, ומאיך

לא נותן מים תחת השמן.
עי' כה"ח תרע"א ל"ב.

אין נוהגים בביתו להבהב הפתילה (מצמר גפן) קודם, כדי שיאחו האור יפה.
וא"ל שטעמו מפני שנרות שלנו אין צורך להבהב הנרות, כן סבר החזו"א ועי'
לעיל סימן כ"ח אות י"ד.

לא מחליף את הפתילות כל לילה אלא לפי הצורך.
וראה בשו"ע ובמ"ב סוס"י תרע"ג.

בברכת המזון, בנוסח "על הניסים" אומר "ועל הניסים" (ולא על).
עי' שו"ה ר"ס תרפ"ב.

ואומר "ועל הגבורות ועל התשועות ועל הנפלאות ועל הנחמות ועל המלחמות" וכו'.

וכ"נ אביו זצ"ל. וראה בסידורים נוסח ספרד כזה (ובאמת שאביו מרן הקה"י זצוק"ל התפלל חלק מהתפילה בנוסח ספרד כמנהג אבותיו, אבל את בנו מרן שליט"א לימד להתפלל בנוסח אשכנז).

מחלק לנכדים דמי חנוכה.

ונותן דמי חנוכה בנר חמישי, שאינו יוצא לעולם בשבת, וכן עשה אביו. ואמר לי טעם המנהג הזה, כי נהגו העניים לסובב על הפתחים בחנוכה (והובא בשו"ה עת"ר י"ב) וכיון שהיו העניים מתביישים, היו שולחים את ילדיהם. וכיון שהילדים התביישו שדווקא הם מקבצים, נהגו לתת לכל הילדים כדי שלא יתביישו העניים, וזה מקור המנהג לתת דמי חנוכה. ואמרו שגם אמו (אמו של מרן החזו"א זללה"ה) נתנה למרן ולשאר הנכדים דמי חנוכה.

מרבה בימי החנוכה בסעודה וכלשון השו"ע.

עי' שו"ה עת"ר ג'. ואחרי שנישאו ילדיו, היה רגיל ללכת בכל יום מימי החנוכה לבקר ילד אחר, וטועמים משהו לקיים את דברי הרמ"א סי' עת"ר ס"ב שיש קצת מצווה בריבוי הסעודות, ומיד שב לתלמודו.

(מתוך "אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד")

יש לו מנורה שקיבל במתנה אחרי נישואיו מסב אשתו, הגה"צ ר' אריה לוי זצ"ל. ומצינו כעין זה (בגיטין ס' ב') מערבין בבית ישן, והרי בזה רגיל תמיד להדליק, ובסוף החליט שהוא ימשיך להדליק בישנה וכדי לשמח את הנדיב, אשתו הרבנית ע"ה תדליק בחלון אחר, אחרי שהוא מדליק, ועי"ז התורם יהיה מרוצה ואכן כך הווה והתורם הי' מרוצה.

פעם אחת כאשר אכלתי אצל מרן סעודה אחת בשבת, אמר לי שראוי להחמיר שאתן לו פרוטה להשתתף נתתי לו ואמר שמקנה לי חלק בשמן ובפתילות ולא הוסיף בשבילי שמן. ואמר שאיני צריך לשמוע ממנו הברכה כיוון שאני מדליק לבד בביתי.

עי' פמ"ג בא"א סי' תרע"ח סק"ג, ועי' עוד בשו"ה תרע"ז ג' פרטי דין אכסנאי שמקנים לו חלק בשמן וכו', וא"ל הטעם שאינו מוסיף כי אין מקום בכוס השמן שלו לשמן יותר מהשיעור ואם היה מקום יותר הי' מוסיף.

במוצאי שבת של חנוכה מבדיל תחילה ומיד מדליק נרות.

עי' תרפ"א ס"ב ומ"ב.

במוצש"ק חנוכה כשהתפלל ערבית בביתו במניין אמרו "ויתן לך" כרגיל. ואמר לי שהחזו"א כיון שהיו מתפללים בביתו הדליק נ"ח קודם "ויהי נועם" והבדלה, כי הי' תוך חצי שעה מצאת שבת ואח"כ חזר להתפלל, ואמרו גם "ויתן לך" כי סבר שכיון שבין כה שאר הציבור לא יספיקו להדליק תוך חצי שעה מצאת השבת, מוטב שיאמרו "ויתן לך", ובסוף ימיו חזר בו והדליק אחר הבדלה וקודם "ויהי נועם", ועי' סי' תרפ"א ס"ב ומ"ב.

"כאשר בדקו את ספר התורה, גילו שחסרה בו יריעה אחת" - המעשה שסיפר מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל בשיחת חיזוק לבני ישיבה בחנוכה, וכיצד הוא קשור להסבר של הב"ח על הסיבה העיקרית לגזירת יוון

וגם: מזה התנאי ליזכות לסייעתא דשמיא מיוחדת בקיום מצוה?

ולא קראו בתורה, נענשו באותו ענין.

ספור זה מובא ב'כתר ראש', ומרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל סיפר אותו בשיחת חיזוק לבני ישיבה בימי החנוכה, והסביר, שכל מצוה שאדם מתרשל בה, ואינו עושה מאמץ כדי לקיימה בהידור, יש לו בה נסיונות יותר גדולים, כי לא ימצא בה 'סייעתא דשמיא', וממילא יצוצו עיכובים וקשיים שונים, כפי שנוכחנו לראות בסיפור ספר התורה של רבי חיים וואלוז'ינר זצ"ל. מנגד, כאשר יתאמץ האדם לקיים מצוה בכל נפשו ובכל מאוודו, ירעיף עליו הקב"ה רוח טהרה מן השמים, וימציא לו 'סייעתא דשמיא' מיוחדת, כדי שיצליח לקיים את המצוה שכה התאמץ עליה.

וזהו שכתב הב"ח (ס' תע"ר), בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתרשלו בעבודה, וע"כ היתה הגזירה לבטל מהם העבודה, שהרי נגזר עליהם לבטל התמיד, וטימאו את השמנים שלא יוכלו להדליק המנורה. וכשחזרו בתשובה ומסרו נפשם על העבודה, ועל הדלקת המנורה, הושיעם ה' ע"י כהנים עובדי העבודה בבית ה'.

'אם כן' - סיים מרן ראש הישיבה - 'אל לנו להתרשל חלילה בלימוד התורה, אלא אדרבה כמידת העמל והיגיעה, כך תהיה מדת הישועה וההצלחה'.

הרב ישראל ליוש שליט"א

לרגל שמחת נישואי הגאון ר' יצחק בנו של הגאון רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל, נסעו בני המשפחה לעיירה בה נערכה החתונה. הם התכנסו לתפילת שחרית, אך לא היה במקום ספר תורה. רבי חיים רצה להתאמץ ללכת למקום שיש ספר תורה, כדי לקיים את תקנת 'קריאת התורה', אולם במקום נכח גם הרב מרדשקוביץ זצ"ל, והוא צידד להקל שלא לקרוא בתורה, וטען שאין בכך פסול אם לא מהדרים לקרוא בתורה בזמן החתונה. רבי חיים מוולאז'ין ביטל דעתו מפי דעת הרב מרדשקוביץ שהיה זקן ממנו, ובאותו יום לא קראו בתורה.

כאשר חזר רבי חיים לביתו, פתח את ארון הקודש, ולתדהמתו גילה כי הספר תורה אינו בארון, כנראה שנגנב בזמן שנעדרו מהבית. תיכף הבין הרב בשל מה נעשתה להם הצרה הזאת, ואמר שהרי בכל עניני החתונה לא היו כלל ייסורים ועיכובים, כי אם הענין הזה של אובדן ספר התורה, וע"כ נכנס לחדרו המיוחד והתוודה על חטא ביטול קריאת התורה, שלפי הבנתו בגינו נגרם צרת הספר תורה. עודנו מתבודד בחדרו ומתוודה, והנה הגיעה הבשורה כי הספר תורה נמצא. כאשר פתחו אותו לבדוק אם חזר בשלמותו, ראו כי חסרה יריעה אחת... היריעה שבה הקריאה שלא קראו בזמן החתונה.

אמר ע"כ רבי חיים שבדוק הדבר שהעונש מכוון מדה כנגד מדה, וכיון שהקלו

יהלומים מגדולי ישראל

הוא עמד הכן מאחורי הדלת, וכאשר שמע את קולו של הרבי מתנשא באמירת 'לשם יחוד' - פסע ונכנס אל תוככי החדר, כשהוא עובר בלכתו על פניו של רבינו, שלא הבחין בו כלל...

עבודת ההדלקה אצל האדמו"ר בעל 'באר יעקב' מנדבורנא זצ"ל

חן בעיניו שנהגים בו מעשה אדמו"רות ומכניסים אנשים למחיצתו בעת כזאת. הפציר בו החסיד עוד ועוד, עד שנוכח הלה כי בנפשו הדבר והגה רעיון בליבו כיצד למלא את משאלתו מבלי לעורר תשומת לב.

אמר לחסיד כי יעמוד מוכן מאחורי הדלת בשעה היעודה, וימתין עד אשר יפתח רבינו באמירת 'לשם יחוד' קודם ההדלקה, והיה כאשר ישמע את קולו של רבינו מתנשא ומתחטא בתיבות התפילה, יקרב אל הדלת בלאט והוא יכניסנו אל תוך החדר, ומובטח הוא שבאופן זה לא ישגיח בו רבינו כלל ולא ידע מבואו ומצאתו...

וכך הוה, בעת ששפך רבינו נפשו בתפילת 'לשם יחוד', נכנס החסיד אל תוככי החדר, עובר בלכתו על פניו של רבינו שלא הבחין בו כלל, ונותר בחדר עוד שעה ארוכה לאחר שהעלה רבינו את הנרות, כאשר בכל עת אמירת המזמורים אין רבינו משים ליבו מאומה מהנעשה סביבו. רק מעט לפני סיום סדר ההדלקה החווה בן הבית לחסיד כי עתה היא השעה להסתלק ולצאת מן המקום...

(הרב משה פנחס הלוי הורביץ, גיליון מרי"ח ניחוח וישב תשע"ו)

התלהבותו הנשגבה ועבודתו הנאדרת בקודש של האדמו"ר בעל 'באר יעקב' מנדבורנא זצ"ל בעת קיום מצוות הדלקת נר חנוכה, היתה נפלאה עד מאד, ברשפי אש קודש, בדביקות וחשיקות לעבודת הבורא עד כלות הנפש. וראו וחשו כל הנוכחים בשעת עבודת הקודש, כי ראשו וכל מעייניו של רבינו נתונים נתונים בגבהי מרומים בשמי שמים ואין איתו יודע עד מה מהנעשה והנשמע במחיצתו באותו עת.

סיפר אחד מחשובי רבני חסידי נדבורנא, ממרביצי התורה והחסידות, כי בשנים קדמוניות טרם נתערר רבינו להנהיג את עדת ישרון, עוד בחיי אביו האדמו"ר בעל 'דבר חיים' ז"ע, איוותה פעם נפשו לחזות בעבודת הדלקת הנר כפי שמקיימה בנו של הרבי - רבינו זצ"ל, אולם לא ידע כיצד ימלא את משאלתו, שכן רבינו עורך היה את הדלקת נרו בתוך ביתו המסוגר יחד עם בני הבית בלבד, ומעולם לא באו אנשים להיות נוכחים באותו מעמד.

פנה אל אחד מבני הבית קודם ההדלקה וביקשו בתחנונים כי יואיל להכניסו אל החדר בשעה שרבינו עורך את הדלקתו על אף שהדבר איננו מקובל, אולם בן הבית סרב באומרו כי חושש הוא מהקפדת הרבי, אשר לוודאי לא ימצא

**הרה"ג רבי בנימין זאב דויטש ז"ל מנהל ישיבת פוניבז' היה אומר:
"לעולם אל תאמר 'איזה יום שחור היה לי'... אינך יודע איזו טובה
הקב"ה מכין לך בתוככי ה'שחרות' הזאת, ויתכן שעוד תגלה שזה היה
היום הלבן ביותר בחייך"...**

"היום שבו נאלצתי לברוח מהבית - התברר כיום שבו ניצלו חיי"

ומתווכחים לקראת הבאות, עד שבס"ד ביום האחרון 'ערב הגיוס' הגיעו לבית הדואר האישורים. אך משנפתחה החבילה נתגלה שהרופא מצא 'תירוצים' רק לארבעים ושמונה מהבחורים, ולאילו השניים - בני העשירים לא נתקבל כל אישור, ופירוש הדברים שעל השניים לקיים 'וישא יעקב רגליו' ולברוח מביתם כל עוד נשמתם באפם, ויפה שעה אחת קודם... מיד נטלו השניים את התפילין, מעט בגדים ומעות מועטות וברחו מהעיירה לעלות לארה"ק - מבלי להפרד כראוי מבני משפחתם, ומבלי הכנות הנדרשות לנסיעה כה ארוכה לבחורים כה צעירים. מכאן היה אומר תמיד רבי בנימין זאב, כי זה היום - יום הבריחה, היה נראה בעיני בשר כיום קשה ושחור, על שהוכרחו שני בחורים צעירים לעבור נסיון של 'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ...' מבלי כל הכשר והכנה, ולמעשה - 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו', כי כמה שנים לאחמ"כ פרצה המלחמה, ומכל חמישים הבחורים לא נותר שריד ופליט אלא שניים אלו הבורחים, שיום בריחתם היה יום הצלתם ממייתה ודאית. ולא עוד אלא שזכה רבי בנימין זאב להקים דור ישרים מבורך כשהרבה מצאצאיו משמשים כראשי ישיבות מפורסמים בארה"ק לשם ולתפארת. נמצא, אין לך יום אורה ושמחה כאותו היום.

פעמים הרבה אנו שומעים איש יהודי המתאנח ומתלונן על יומו שעבר עליו: "אזא שווארצע טאג"... (- איזה יום שחור...). ישמע אותו יהודי למה שהיה אומר הרה"ג רבי בנימין זאב דויטש ז"ל (מנהל ישיבת פוניבז'): "לעולם אל תאמר: 'אוי, יום פלוני יום שחור היה לי', כי אינך יודע איזו טובה וברכה, ישועה ורחמים הקב"ה מכין לך בתוככי 'שחרות' זאת, ויתכן שברבות הימים יתגלה כי זה היום היה היום הלבן ביותר בחייך"...

וסיפר שבדידה הווה עובדא: בימי בחרותו בעיירת מגוריו בהונגריה, ביום מן הימים קיבלו חמישים בחורים וצעירים מבני העיירה 'צו גיוס' לצבא הגויים, ותרב בבת יהודה תאניה ואניה. מיד טיכסו עצה לשלוח בקשה לרופא מפורסם פלוני שיכתוב על כל אחד מהבחורים איזה סיבה ותירוצו שביגנו אין הבחור ראוי ומוכן להתגייס לצבא. אבל זאת לא יעלה על הדעת מבלי שליחת צרור הכסף לבית הרופא, על כן נתבקשו כל הורי הבחורים להכניס מעות לעסקן פלוני, שהוא ישלח את כל הסכום כאחד אל הרופא.

ואכן, כל אחד מהם הכניס מעות כפי יכולתו וכגודל השגותיו, הגדילו לעשות אביו של רבי בנימין זאב עם עוד אחד מבני העיירה, שעשירים גדולים היו, והכניסו הון עתק 'לקופה', וכך נשלחה הבקשה לאותו הרופא כש'מתן שכרו בצדו'... עבר יום ועוד יום ועדיין לא נתקבלו 'אישורי הרפואה'. היו הכל דרוכים

(הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, באר הפרשה)

הסיפור היומי

**הבחור היה בטוח שהגיע סופו, אבל המפקד הרגיע אותו. "גם אני יהודי",
לחש, והוסיף: "דע לך שכשלמדתי בפעם האחרונה את המשניות הללו
נשארתי בקושיה, עתה ברצוני שתבאר לי את הדברים..."**

"אחר הודיע אלקים אותך את כל זאת" - הבחור שהסביר פשט במשנה ושוחרר מהצבא הפולני

האחרונה את המשניות הללו, נשארתי בקושיה, וברצוני שתבאר לי את הדברים... הבחור לא האמין למשמע אוזניו, אבל משראה שהגנרל מדבר ברצינות, האזין לקושייתו, ואף ביאר לו את המשנה בטוב טעם ודעת. הגנרל התעניין מאיזו עיר הגיע הבחור, ומשמע שמוצאו מהעיר ביאלא, המשיך להתעניין בשמות הוריו והורי-הוריו.

כשמע את שמו של הסבא, התכרכמו פניו, והוא פנה ואמר לבחור: אתה יודע מה עשה לי סבא שלך? - אני הייתי בחור יתום, וכשהסבא שלך שמע שמתכוננים לגייס את אחד מנכדיו לצבא, פעל אצל הממונים שישלחו אותי במקומו, וכך יוצא שכל מה שאני נמצא כאן בצבא, במקום הנידח הזה, זה בגללו! אם הייתי רוצה, הייתי נוקם בך עכשיו את נקמתך, אבל כיוון שהסברת לי כל-כך יפה את דברי המשנה, הנני מודיע שאני מוחל לסבא שלך על חטאו במחילה גמורה, ואתה - משוחרר לגמרי מן הצבא, ברגע זה.

עכשיו הבין הבחור מדוע אמר לו הרבי מאלכסנדר שילמד משניות טהרות. כשחזר הבחור אל הרבי, אמר לו האדמו"ר - "כל מה שלמדת טהרות, וכל הליכתך לצבא, היה כדי שתשמע מפיו שהוא מוחל לסבך בלב שלם..."

המעשה דלהלן סופר על ידי הגאון רבי בנימין מנדלזון זצ"ל, רבה הנערץ של קוממיות, ומובא בספר 'זכרונם לברכה'.

אל האדמו"ר רבי יחיאל מאלכסנדר היו מגיעים בחורים בגיל גיוס, שחששו מאוד מהגיוס לצבא הפולני, וביקשו ממנו שיברך אותם שלא יצטרכו להתגייס. לאחד הבחורים מן העיר ביאלא, הורה הרבי שאם ברצונו להשתחרר מן הצבא, הוא מציע לו ללמוד סדר טהרות בעיון. הבחור ציית להוראה, וקיים את דברי האדמו"ר, והחל ללמוד טהרות. למרות זאת גויס הבחור לצבא, אבל בהיותו חסיד אמיתי, האמין באמונה שלימה בעצתו ובברכתו של הרבי, והמשיך לעסוק במשניות טהרות בעיון.

כבר בימים הראשונים לגיוסו, מצא הבחור חן בעיני המפקדים, ואחד הגנרלים מינה אותו למוזכרו האישי. בלילות, בתום עבודתו בלשכת המפקד, המשיך הבחור להגות בלימודו, כמצוות הרבי.

פעם, בעת שעסק בלימוד המשניות, נכנס המפקד לחדרו של הבחור, ותפס אותו 'על חם' באמצע הלימוד. הבחור היה בטוח שהגיע סופו... להיתפס בלימוד משניות, ועוד על ידי הגנרל בעצמו! - הלא אין 'עוון פלילי' גדול מזה! אבל הגנרל הרגיע את הבחור, ואמר לו, כמלחיש-סוד: אל תיבהל, גם אני יהודי כמוך, וכיוון שאני רואה שאתה לומד משניות טהרות, אגלה לך שכשלמדתי בפעם

(ברכי נפשי)

"ראה חסדו וחמלתו יתברך על האדם, שאינו נותן כח לתינוק ברגליו כדי שיוכל לעמוד על עומדו מיד ולהלוך ברגליו, כשם שנותן כח בשאר איבריו..."

מדוע תינוק אינו יכול ללכת?

שנתגדל שנה או שנתיים שכבר הורגל קצת בראייה ממקרות הזמן ויש בו קצת מהדעת, על ידי שבזמן היניקה מרגילים להפחידו. "ולכן צריך האדם להכיר החסד שעשה עמו הקב"ה למנוע ההליכה ממנו בעת שנולד, כדי שלא יגיע לו נזק כמדובר, ולרוץ ברגליו בעשיית המצוות... ועל זה כיוון התנא להזהיר ולומר הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה... לשלם לו על החסד שעשה עמך בענין הרגלים, היפך הרשעים דמשלמים רעה תחת טובה כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפוך דם ואין מכירים בחסדו יתברך שהביאם לכלל ריצה על היותו שומרים מעת שיצאו לאוויר העולם למנוע מהם ההליכה כמדובר..."

"ואחר כן ישיב אל לבו ויסתכל בתועלת אברי גופו ואופני תקנתו בכל אחד מהם, הידים לקחת ולתת והרגלים ללכת..." (שער הבחינה פ"ה).

מדוע תינוק אינו יכול ללכת כבר מיומו הראשון, בעוד שאר בעלי החיים עומדים על רגליהם כבר כמעט מרגע לידתם? הסבר מענין כותב על כך במדרש תלפיות:

"ראה חסדו וחמלתו יתברך על האדם, שאינו נותן כח לתינוק ברגליו כדי שיוכל לעמוד על עומדו מיד ולהלוך ברגליו, כשם שנותן כח בשאר איבריו, אלא בא הכוח להם אחר היניקה שנה או שנתיים - משום דעיר פרא אדם יולד, ואם יהלוק מיד, כיוון שאין בו דעת כלל יפיל עצמו באחד הפחתים או באש, כי מי יוכל לשומרם תמיד בלי העלמת עין ממנו. משא"כ אחר

האם לספר על עוולה שעשו לו כדי להפיג את צער מליבו - נחשב כסיפור לשון הרע לתועלת?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

בהגה"ה מוסיף ה'חפץ חיים', כי "אפשר דהוא הדין אם כוונתו בסיפורו הוא כדי להפיג את דאגתו מליבו, הוי כמכוון לתועלת על להבא". בביאורים ומוספים מביאים כי כן נקט הגר"נ קרליץ. ומה שכתב הח"ח בלשון "אפשר", יש שכתב שכך דרכו לפעמים בדבר מחודש ללא מקור, לכתוב בלשון "אפשר". אכן הגר"ש הומינר בספרו עיקרי דינים השמיט דבר זה, וכתב שטעמו מפני שהח"ח כתב זאת כמסתפק, ועוד, שיכול לבא מזה מכשולים גדולים, שתמיד יאמר המספר שיש לו צער ומוכרח לספר, ועל האדם ליישב דעתו ולהימנע מלספר.

בסעיף י"א (כלל י') למדנו, כי אסור לאדם לספר על עוולה שעשה לו פלוני, אפילו שיש בזה תועלת להציל אחרים מפניו, כי רחוק הדבר שיכוון בזה לתועלת, ומן הסתם כוונתו תהיה לנקום באותו פלוני ולפרסם גנותו על שפגע בו.

בהמשך לכך, בסעיף י"ג הנלמד היום בסדר הלימוד היומי כותב ה'חפץ חיים', כי למרות זאת, כאשר התועלת היא עבור המספר עצמו, שעל ידי כך יציל עצמו בעתיד מאותו פלוני, או שהשומעים יוכיחוהו ועל ידי זה ישיב לו הגזלה וכדומה, נראה שמותר [בהצטרף שאר התנאים הדרושים לכך, עיין בפנים].